

Isikuandmete edastamisest kolmandatesse riikidesse

8. Mai 2019 **Andmekaitse valdkonnas tekivad tihti küsimused, mis saab siis, kui mul on andmeid vaja saata väljaspool Eestit asuvale ettevõttele, asutusele või organisatsioonile?**

Üldjoontes käib andmete edastamine välisriiki nii enne isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamist kui ka peale seda sarnase põhimõtte järgi. Kui edastamine toimub Euroopa Liidu siseselt, siis peab olema küll õiguslik alus, nagu seda on vaja igaks andmetöötluse toiminguks, kuid täiendavaid meetmeid (nt inspektsioonilt luba taotleda) rakendada ei pea. Kui aga edastamine toimub kolmandasse riiki, siis tuleb uurida, millisele andmekaitsetasemele riik vastab ja järgida teatud nõudeid.

Variante on neli

- Edastamine Euroopa Majanduspiirkonna (Norra, Island, Liechtenstein) riikidesse on võrdsustatud piisava andmekaitse tasemega riikidega ehk edastamise kord on analoogne Euroopa Liidu sisesed edastusega.
- Edastamine riikidesse, mis on saanud Euroopa Komisjonilt andmekaitse taseme piisavuse otsuse, on protsess analoogne Euroopa Liidu sisesed edastusega. Riikide nimekiri on saadaval Euroopa Komisjoni kodulehelt, sinna on muuhulgas arvatud näiteks Argentiina, Kanada (ainult erasektor), Šveits, 2019 lisandub Jaapan jne.
- Edastamine Ameerika Ühendriikidesse, kui ühendriikides asuv ettevõtte on liitunud Privacy Shield programmiga, on loetud piisava andmekaitse tasemega edastuseks (ehk siis analoogne liidu sisesed edastusega).
- Edastamist ülejäänud riikidesse, mis ei ole ülalpool loetletud, on andmete edastamine mittepiisava andmekaitsetasemega riiki ning edastamisel tuleb rakendada lisakaitsemeetmeid või see võib toimuda erandolukordades (rakendades vastavalt isikuandmete kaitse üldmääruse artikleid 46-49).

Enne isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamist reguleeris andmete edastamist nõ vana isikuandmete kaitse seadus, mis nägi ette, et mittepiisava andmekaitsetasemega riikidesse edastamisel tuleb selleks taotleda inspektsioonilt vastav luba. Luba väljastades hindas inspektsioon andmeeksportija ja andmeimportija vahel sõlmitud andmeedastuslepinguid (enamasti kasutati selleks Euroopa Komisjoni loodud standardseid andmekaitseklausleid – Standard Contractual Clauses). Lisaks kasutasid suurkorporatsioonid siduvaid kontsernisisesed eeskirju (Binding Corporate Rules), mille hindamine toimus andmekaitseasutuste vahel vastastikuse tunnustamise põhimõttel (nõ emakontori riigis asuv juhtiv järelevalveasutus koos kaasatud asutustega hindas eeskirju, ülejäänud asjassepuutuvad järelevalveasutused tunnustasid juhitva asutuse tehtud otsust).

Isikuandmete kaitse üldmääruse tulemisega on toimunud mõningane muudatus just loataotlemise kohustuse osas. Kui edastamine toimub kasutades artikli 46 lõikes 2 ettenähtud kaitsemeetmeid (nt standardse andmekaitseklauslid, toimimisujuhendid, sertifitseerimine, siduvad kontsernisisesed eeskirjad (kuigi nende puhul on säilinud järelevalveasutuste vaheline tunnustamise protseduur)) ei ole vaja inspektsioonilt enam andmete edastamise luba taotleda. Seega võib öelda, et isikuandmete kaitse üldmäärusega on andmete töötajatele pandud kohustus ise tagada täielik kaitsemeetmete vastavus kehtivale õigusele ning neid inspektsioon eraldi ei hinda.

Erandiks, mil peab luba taotlema, on olukord, kui edastamine toimub andmeeksportija ja -importija vahel sõlmitud üldise lepingu alusel või avaliku sektori asutuste vahelise halduskokkuleppe alusel. Sellistel juhtudel tuleb inspektsioonilt taotleda luba ning enne otsuse tegemist peab inspektsioon läbi viima järjepidevuse mehhanismiga seotud protseduurid (esitama lepingud ja otsuse Euroopa Andmekaitseinspektsiooni liikmetele heakskiitmiseks).

Üldmääruse artikkel 49 loetleb erandid, mil võib mittepiisava andmekaitsetasemega riiki edastada andmeid ilma inspektsiooni loata või artiklis 46 loetletud kaitsemeetmeid rakendamata. Sellisteks erandjuhtumiteks on näiteks isiku nõusolek (selgesõnaline nõusolek edastamise lubamiseks), isiku ja andmetöötaja vaheline leping, avalik huvi jms.

Seega võib kokku võtta, et isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamine on vähendanud inspektsioonilt loa taotlemise vajadust. Andmetöötlejatel on rohkem võimalusi andmete edastamise aluste valiku osas (võrreldes varasemalt kehtinud korraga) – näiteks on võimalus kasutada toimumisjuhendeid, sertifitseerimist ja ka erandite kasutamine on võrreldes varasemaga laiem.

Kontsernisesed eeskirjad

Töövoogudest rääkides, siis aastal 2017 väljastas inspektsioon 22 otsust andmete edastamiseks välisriiki. Antud number on põhjendatav isikuandmete kaitse üldmääruse jõustumisega, kuna andmetöötlejad soovisid enne õigusakti tulekut oma dokumentatsiooni korrastada. Nimelt varasemalt antud load jäid kehtima ka peale isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamist. Aastal 2018 esitati inspektsioonile 3 loataotlust, millest ühele väljastati luba. Küll aga oli sel perioodil inspektsioon esmakordselt kaasatud siduvate kontsernisesete eeskirjade läbivaatamise protseduuri kui kaasläbivaataja. Sellest kogemusest võib öelda, et tegemist on aja- ja ressursimahuka protseduuriga, mille puhul tavaliselt 3 andmekaitseasutust korraga hindavad korporatsiooni andmetöötlusega seonduvat dokumentatsiooni. Lisaks esimesele läbivaatusele, järgneb ka järelläbivaatus ning eeskirjade osas tehtud otsus esitatakse kõikidele teistele asjassepuutuvatele järelevalveasutustele vastuväidete esitamiseks. Kui vastuväiteid ei ole, võetakse otsus vastu ehk siis siduvad kontsernisesed eeskirjad kiidetakse heaks. Ajaliselt võtab kogu protseduur aega minimaalselt pool aastat kuni aasta.

Maarja Kirss
koostöödirektor

Artikkel pärineb aastaraamatust "[AVALIKU TEABE SEADUSE TÄITMISEST JA ISIKUANDMETE KAITSE TAGAMISEST AASTAL 2018](#)" [1]

Allikas URL:

<https://www.aki.ee/et/uudised/uudiste-arhiiv/isikuandmete-edastamisest-kolmandatesse-riikidesse>

Lingid:

[1] https://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/Aastaraamat%202018%20kohta.%2005soovitused%20aastaks%202019.pdf